

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Ρωσία και Ουκρανία από ιστορικής και θεολογικής πλευράς

/ [Γνώμες](#)

Ρωσία και Ουκρανία από ιστορικής και θεολογικής πλευράς

Σέ ένα προηγούμενο κείμενό μου μέ τίτλο «τό ιστορικό καί έθνολογικό μόρφωμα τής Ούκρανίας», αναφέρθηκα στό ότι ό γεωγραφικός χῶρος τής σημερινῆς Ούκρανίας κατοικεῖτο στό παρελθόν από Σλάβους-Σκανδιναβούς-Ρώσους-Λευκορώσους καί ἦταν ένας πολυεθνικός πληθυσμός, στόν όποιο ὑπερεῖχε τό σλαβικό στοιχεῖο. Κατά καιρούς διεκδικεῖτο από τούς Μογγόλους-Τατάρους, τούς Λιθουανούς, τούς Πολωνούς, τούς Κοζάκους καί τούς Ρώσους. Ἡ Ούκρανία ἦταν ένας χῶρος διαρκῶν πολέμων καί διεκδικήσεων. Μετά τήν κατάρρευση τῶν Κοζάκων τόν 17ο αἰῶνα ἡ Ούκρανία χωρίσθηκε μεταξύ τής Ρωσίας καί τής

•

Γράφει ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος

1. ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΛΩΝΩΝ, ΟΥΚΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΡΩΣΩΝ

Ἡ Οὐκρανία τόν 17ο καί 18ο αἰῶνα, προσαρτίσθηκε στήν Ρωσική Αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία ἐπιδίωξε μέ διαφόρους τρόπους νά ἐκρωσίση τήν οὐκρανική ταυτότητα καί αὐτό συνεχίσθηκε καί μετά τήν πτώση τῶν Τσάρων, στήν Κομμουνιστική Ρωσία.

Οἱ Οὐκρανοί σέ ὅλες τίς περιπτώσεις ἤθελαν τήν ἐλευθερία τους γιατί τό Οὐκρανικό Ἔθνος εἶναι «ἓνα ἐναλλακτικό ἔθνος ἀπό τήν Ρωσία, καί κατά καιρούς τόσο οἱ Πολωνοί ὅσο καί οἱ Ρῶσοι ἐπεδίωκαν νά ὑπονομεύσουν ἢ νά ἀρνηθοῦν τήν ὕπαρξη τοῦ οὐκρανικοῦ ἔθνους».

Τίς θέσεις αὐτές τίς στήριξα στό βιβλίο τῆς **Γιάνας Κατσόβσκα-Μαλιγγούδη** μέ τίτλο «Ἡ αὐτοκρατορική Ρωσία (1613-1917) καί στό βιβλίο τῆς Anne Applebaun μέ τίτλο «κόκκινος λιμός».

Πρόφατα, ὅμως, διάβασα καί ἓνα ἄλλο βιβλίο τῆς **Γιάνας Κατσόβσκα-Μαλιγκούδη** μέ τίτλο «Ἡ Μεσαιωνική Ρωσία», στό ὁποῖο ἐκθέτονται πολλά ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τίς «πρῶτες ἐπαφές τῶν Ἀνατολικῶν Σλάβων μέ τούς Σκανδιναβούς», γιά τήν «παρουσία καί τήν δράση τοῦ σκανδιναβικοῦ στοιχείου στήν Ρωσία», «τίς ἐσωτερικές διεργασίες μέσα στήν σλαβική κοινωνία», γιά τόν «ἐκσλαβισμό» τῶν **Σκανδιναβῶν**, γιά τίς ἐμπορικές σχέσεις «**μεταξύ Ρώσων καί Βυζαντινῶν**», γιά τόν «ἐκχριστιανισμό» τῶν Ρώσων, τόν «θρησκευτικό συγκρητισμό» πού ἀκολούθησε τόν «ἐπίσημο ἐκχριστιανισμό», γιά τήν **Ρωσία** κατά τήν Μογγολική κυριαρχία, γιά τό ἐνιαῖο Κράτος τῆς Μόσχας, γιά τήν θεωρία «Μόσχα Τρίτη Ρώμη», γιά τήν Ρωσική Ἐκκλησία πού διακρίνεται ἀπό τρεῖς περιόδους, πρῶτον ἀπό τόν ἐκχριστιανισμό τῆς Ρωσίας μέχρι τήν μογγολική κατάκτηση (988-1240), δεύτερον ἀπό τήν μογγολική κτάκτηση μέχρι τήν δημιουργία τοῦ αὐτοκεφάλου (1240-1448) καί τρίτον ἀπό τήν δημιουργία τῆς αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας μέχρι τήν ἵδρυση τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου (1448-1589).

Μέσα σέ αὐτήν τήν ἱστορία συμπεριλαμβάνεται καί τό Κίεβο, δηλαδή ἡ διάλυση τοῦ **Κιεβικοῦ Κράτους**, ἡ καταστροφή τοῦ Κιέβου ἀπό τούς Μογγόλους, ἡ μεταφορά τῆς ἑδρας τοῦ Κιέβου σέ πόλεις τῆς Βορειοανατολικῆς Ρωσίας, ἡ «μεταφορά τῆς Μητροπολιτικῆς ἑδρας ἀπό τό Κίεβο στήν Β Α Ρωσία καί ἡ ταύτιση τῶν

μητροπολιτών μέ τά πολιτικά συμφέροντα τοῦ μοσχοβίτικου οἴκου». Αὐτά «προκάλεσαν τήν ἐχθρότητα ὅχι μόνον τῶν ὑπολοίπων ρώσων ἡγεμόνων, ἀλλά καί τῆς Λιθουανίας καί ἀργότερα τῆς Πολωνίας, οἱ ὁποῖες εἶχαν ὑπό τόν ἔλεγχό τους τά δυτικά καί νοτιοδυτικά τμήματα τῆς Ρωσίας», μέ ἀποτέλεσμα τήν «ἐμφάνιση ἔντονων τάσεων γιά τήν ἵδρυση νέων, ξεχωριστῶν μητροπόλεων στά ἐδάφη αὐτά».

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι οἱ σχέσεις μεταξύ **Πολωνῶν-Λιθουανῶν** μέ τούς **Οὐκρανούς** καί τούς Ρώσους διακυμαίνονταν ὅχι μόνον ἀπό πολιτικῆς πλευρᾶς, ἀλλά καί ἀπό ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς. Καί αὐτό, ὅπως εἶναι φυσικό, ἐπηρέασε τίς συγκρούσεις μεταξύ **Ρωμαιοκαθολικῶν καί Ὁρθόδοξων**, ἀλλά καί τίς συγκρούσεις μεταξύ τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας καί τῆς δυτικῆς θεολογίας, μέ ὅλες τίς συνέπειες καί προεκτάσεις.

2. Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ γιά τήν ρωσική θεολογία

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ὡς Οὐκρανός, γεννημένος στήν Ὁδησσό, μελέτησε, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἰδιαίτερα τό θέμα τῆς Ρωσικῆς θεολογίας καί μάλιστα «τίς δυτικές ἐπιδράσεις στή ρωσική θεολογία». Χαρακτηριστικά ἀναφέρει τήν γνώμη τοῦ **Μητροπολίτου Ἀντωνίου Khrapovitskii** (+1936), ὅτι «ἡ ὅλη ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς θεολογίας ἀπό τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ὅπως αὐτή διδασκόταν στά σχολεῖα, δέν ἦταν παρά ἓνα ἐπικίνδυνο δάνειο ἀπό ἐτερόδοξες δυτικές πηγές».

Μάλιστα, γράφει ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι “Ρῶς” ποτέ δέν εἶχαν πλήρως ἀποκοπῇ ἀπό τή Δύση. Κι αὐτή ἡ σχέση μέ τή Δύση ἐπιβεβαιώνεται ὅχι μόνο στήν πολιτική ἢ οἰκονομική σφαῖρα, ἀλλ’ ἐπίσης καί στή σφαῖρα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἀκόμα καί στή σφαῖρα τῆς θρησκευτικῆς κουλτούρας». Βεβαίως, οἱ **Ρῶσοι** ἐκχριστιανίσθηκαν ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, ἀλλά ἤδη ἀπό τόν δέκατο ἕκτο αἰῶνα παρατηρεῖται «μιά ἐξασθένηση τῆς βυζαντινῆς ἐπιδράσεως», «μιά κρίση τοῦ ρωσικοῦ βυζαντινισμοῦ».

Οἱ δυτικές ἐπιδράσεις φαίνονται καί στίς ἐκκλησιαστικές τέχνες. «*Ἡ ρωσική εἰκονογραφία τοῦ δεκάτου πέμπτου καί δεκάτου ἕκτου αἰῶνος ἐπηρεάσθηκε ἐπίσης ἀπό δυτικά πρότυπα καί θέματα*». «*Οἱ καθεδρικοί ναοί τοῦ Κρεμλίνου κτίσθηκαν ἢ ξανακτίσθηκαν ἐκείνη τήν ἐποχὴ ἀπό ἰταλούς τεχνίτες*».

Βεβαίως, ἐκείνη τήν ἐποχὴ καί οἱ **Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες** εἶχαν δεχθῇ ἐπιδράσεις στήν θεολογία ἀπό τήν δύση, τόν Ρωμαιοκαθολικισμό καί τόν Προτεσταντισμό καί ἓναν «κεκαλυμμένο Λατινισμό».

Ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** μελετώντας τίς δυτικές ἐπιδράσεις στήν Ὁρθόδοξη ρωσική θεολογία κάνει λόγο γιά τήν «ρωμαιοκαθολική ψευδομόρφωση», ἀφοῦ «ὁ

σχολαστικισμός απέκρυψε τούς Πατέρας από τούς Ρώσους καί τούς απομάκρυνε από τήν μελέτη τῶν ἔργων τους».

Τήν περίοδο τοῦ Μεγάλου Πέτρου ὑφίστατο ἀκόμη ἡ διάκριση μεταξύ «**Μεγάλης Ρωσίας**» καί τούς «**μικρούς Ρώσους**» (Οὐκρανία) μέ ἔδρα τό Κίεβο, τό ὁποῖο εἶχε δεχθῇ θεολογικές λατινικές-ρωμαιοκαθολικές ἐπιδράσεις ἀπό τήν Πολωνία. Ὅλη αὕτη ἡ λατινική-ρωμαιοκαθολική ἐπίδραση στήν θεολογία ἐγένε μέσα ἀπό τίς ἐκκλησιαστικές Θεολογικές Σχολές ἀπό τίς ὁποῖες ἀποφοιτοῦσαν οἱ θεολόγοι καί γίνονταν Κληρικοί καί Μητροπολίτες καί μετέφεραν αὐτό τό πνεῦμα στό ὀρθόδοξο πλήρωμα, Κληρικούς καί λαϊκούς, καί μέ τίς σχετικές ἀντιδράσεις.

Θά παραθέσω ἕνα χαρακτηριστικό ἀπόσπασμα ἀπό κείμενο τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ ὁ ὁποῖος ἐρεῦνησε ἐπισταμένως αὐτές τίς «*δυτικές ἐπιδράσεις στή ρωσική θεολογία*» καί «*τούς δρόμους τῆς ρωσικῆς θεολογίας*». Γράφει:

«Ἐπί Μεγάλου Πέτρου οἱ μεγάλες θεολογικές σχολές ἢ τά σεμινάρια ἰδρύθηκαν ἐπίσης καθ' ὅλη τή **Μεγάλη Ρωσία** ἀκριβῶς σύμφωνα μέ τό πρότυπο τοῦ νότου, τό πρότυπο τοῦ Κιέβου. Αὐτές οἱ σχολές ἦταν ἐξ ὁλοκλήρου λατινικές καί οἱ διδάσκοντες γιά πολύ καιρό ἐστρατολογοῦντο ἀπό τά “Ἰνστιτοῦτα” τῆς νοτιοδυτικῆς Ρωσσίας. Ἀκόμα καί ἡ Σλαβο-Ἑλληνο-Λατινική Ἀκαδημία στή Μόσχα χρησιμοποίησε ὡς πρότυπο καί ὑπόδειγμά της τό **Κίεβο**. Αὕτη, ὅμως, ἡ μεταρρύθμιση τοῦ Μεγάλου Πέτρου σήμαινε καί μιά “οὐκρανοποίηση” στήν ἱστορία τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν. Ὑπῆρχε, τρόπον τινά, μιά μετανάστευση τῶν νοτίων Ρώσων πρὸς βορρᾶν, ὅπου ἐθεωροῦντο σάν ξένοι γιά δύο λόγους: τά σχολεῖα τους ἦσαν “λατινικά” καί οἱ ἴδιοι ἦσαν “ξένοι”».

Στήν συνέχεια ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** παραθέτει ἕνα μεγάλο ἀπόσπασμα τοῦ **Znamenskii**, στό ὁποῖο γίνεται λόγος ὅτι αὐτοί οἱ δάσκαλοι πῆγαιναν στήν «Μεγάλη Ρωσία», ἀπό «τήν Μικρή Ρωσία» καί ἐθεωροῦντο ἀπό τούς σπουδαστές ὡς «ξένοι σέ μιά ξένη χώρα», ἀφοῦ ἡ Μικρά Ρωσία «εἶχε τά δικά της ἰδιαίτερα ἔθιμα καί τίς δικές της ἀντιλήψεις καί μιά ξενική ἀκαδημαϊκή μόρφωση. Τή γλῶσσα της ἦταν δύσκολο νά τήν καταλάβουν οἱ **Ρῶσοι** τῆς Μεγάλης Ρωσίας καί ἤχοῦσε παράξενα στά αὐτιά τους».

Ἀκόμη, καί αὐτοί οἱ δάσκαλοι «*δέν κατέβαλαν ποτέ καμμιὰ προσπάθεια νά προσαρμοσθοῦν μέ τούς μαθητές τους ἢ μέ τήν χώρα στήν ὁποία εἶχαν προσκληθῇ. Μᾶλλον περιφρονοῦσαν ὀλοφάνερα τούς Ρώσους τῆς Μεγάλης Ρωσίας, τούς θεωροῦσαν ἄγριους καί τούς ἐχλέβαζαν. Εὔρισκαν ἐσφαλμένο ὁ,τιδήποτε δέν ἦταν ὅμοιο μέ τίς δικές τους συνήθειες τῆς “Μικρᾶς Ρωσίας”.* Προέβαλλαν τόν δικό τους τρόπο ζωῆς, ἐπιβάλλοντάς τον πάνω σ’ ὅλους σάν τόν σωστό τρόπο ζωῆς. Τότε ἦταν μιά ἐποχή πού μόνο “Μικροί Ρῶσοι” (Οὐκρανοί) μποροῦσαν νά χειροτονηθοῦν ὡς ἐπίσκοποι ἢ ἀρχιεμανδρίτες, γιατί ἡ κυβέρνηση ὑποπευόταν τούς Μεγάλους Ρώσους, ὑποθέτοντας ὅτι αὐτοί συμπαθοῦσαν τά ἔθιμα πού

ὕπῃρχαν πρίν ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Πέτρου».

Ἐπίσης, γράφεται ὅτι ὁ λαός δέχθηκε μέ δισταγμό καί δυσπιστία αὐτές τίς σχολές, ἀλλά καί «οἱ ἴδιοι ἀκόμα οἱ μαθητές συχνά δραπέτευαν».

Ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** παρατηρεῖ ὅτι οἱ γονεῖς καί τά παιδιά ἐκλάμβαναν αὐτές τίς σχολές ὡς «καταραμένες σχολές βασανισμοῦ», στίς ὁποῖες μπορούσε νά χάση κανεῖς «ἂν ὄχι τήν πίστη του, τουλάχιστον τήν ἐθνικότητά του». Στήν **Ἐκκλησία** ὁ σπουδαστής προσευχόταν «στήν μητρική σλαβική γλῶσσα» του, ἐνῶ στίς σχολές ἄκουγε τίς «ἁγιογραφικές λέξεις» στήν «διεθνῇ λατινική γλῶσσα» καί «σκεφτόταν στά λατινικά», ὁπότε ἐπικρατοῦσε ἕνας διχασμός. Ἔτσι, ἐγκαταστάθηκε στήν «Μεγάλη Ρωσία», προερχόμενη ἀπό τήν «Μικρή Ρωσία», μιά δυτική θεολογία, μιά «σχολή θεολογίας», ἡ ὁποία «δέν εἶχε ρίζες στή ζωή». Κτίστηκε ἕνα «ὑπεροικοδόμημα» «πάνω στό κενό». Δέν εἶχε «φυσικά θεμέλια», ἀλλά «στηριζόταν μόνο σέ ὑποστηρίγματα». Αὐτό σημαίνει ὅτι τόν δέκατο ὀγδοο αἰῶνα δυτικοποιήθηκε ἡ θεολογία στήν Ρωσία καί ἦταν μιά «θεολογία μέ δεκανίκια».

Βεβαίως, στήν συνέχεια ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** γράφει ὅτι ἀκολούθησε ἡ ἐπίδραση στή ρωσική θεολογία τοῦ «προτεσταντικοῦ σχολαστικισμοῦ», ὁπότε «στά περισσότερα θεολογικά σεμινάρια καί τίς περισσότερες ἀκαδημίες ἡ διδασκαλία τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος βασιζόταν στά δυτικά προτεσταντικά ἐγχειρίδια». Παρά ταῦτα «ἡ θεολογική διδασκαλία στίς σχολές παρέμεινε ἀκόμα λατινική στόν χαρακτήρα καί ὅταν ὁ “ρωμαιοκαθολικός” προσανατολισμός ἀντικαταστάθηκε ἀπό τόν προσανατολισμό πρὸς τήν Μεταρρύθμιση ἢ πιό σωστά, ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ πρώτου προτεσταντικοῦ σχολαστικισμοῦ».

Ἀργότερα αὐτή «ἡ “λατινική αἰχμαλωσία” θά μπορούσε εὐκόλα νά ἀντικατασταθῇ ἀπό μιά γερμανική ἢ ἀγγλική “αἰχμαλωσία”, μόνο στή θέση τοῦ σχολαστικισμοῦ ἐμφανίσθηκε ὁ κίνδυνος τοῦ ἀορίστου μυστικισμοῦ καί τῆς γερμανικῆς θεοσοφίας».

Ἔτσι, μιλώντας γιά ρωσική θεολογία κάνει λόγο γιά μιά «δημιουργική σύγχυση», γιά μιά «περιπλανώμενη θεολογία», γιά τήν «θεολογική ψευδομόρφωση», «ὅταν ἡ φυσική γλῶσσα χάνεται καί ἡ θεολογία γίνεται ξένη καί ἀλλόκοτη» (σελ. 208), εἶναι «μιά θεολογία μέ δεκανίκια».

3. Ὁ Οὐκρανός μοναχός ἅγιος Παῖσιος Βελιτσκόφσκυ

Κάνοντας λόγο γιά τήν «θεολογική ψευδομόρφωση» στήν «**Μικρά Ρωσία**» (Οὐκρανία) καί τήν «**Μεγάλη Ρωσία**» ἀπό δυτικές θεολογικές ἐπιδράσεις καί

έπιρροές πρέπει νά γίνη αναφορά στόν ὄσιο Παΐσιο Βελιτσκόφσκυ (1722-1794), σύμφωνα μέ τά κείμενα πού δημοσίευσε ὁ **Καθηγητής Ἀντώνιος-Αἰμίλιος Ταχιάος**, ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα καί μέ τήν περίπτωση του.

Ὁ ἅγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ (1722-1794), σύμφωνα μέ τήν αὐτοβιογραφία του, γεννήθηκε καί ἀνατράφηκε «στήν πανένδοξη πόλη τῆς Μικρᾶς Ρωσίας, τήν Πολτάβα» καί ὁ προπάππος του ἀπό τόν πατέρα του ἦταν «πλούσιος Κοζάκος». Ὅταν μεγάλωσε σπούδασε «στήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου», γιά νά λάβῃ «τήν θύραθεν παιδεία».

Στό Κίεβο διέκρινε τήν διαφορά μεταξύ τῶν θεολογικῶν μαθημάτων στήν Ἀκαδημία τῆς πόλεως καί τοῦ μοναχισμοῦ πού ζοῦσαν οἱ μοναχοί στήν Λαύρα τοῦ Κιέβου καί σέ ἄλλες μοναστικές Κοινότητες.

Τά μαθήματα στήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου ἦταν ἐπηρεασμένα ἀπό τήν σχολαστική θεολογία καί ἐπίσης βασίζονταν σέ θέσεις προτεσταντῶν θεολόγων, ὅπως φαίνεται στόν Σίλβεστρο Κουλιαμπκά πού ἦταν διευθυντής τῆς Σχολῆς, Ἀρχιμανδρίτης τῆς Μονῆς τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἐπιφανείας καί ἀργότερα καί Μητροπολίτης Πετροπόλεως.

Ὁ ἴδιος ὁ π. **Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ** στήν αὐτοβιογραφία του παρουσιάζει τήν συνειδησιακή του σύγκρουση μεταξύ τοῦ πόθου του γιά τήν ἡσυχαστική του ζωή καί τήν παρακολούθηση τῶν μαθημάτων στήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου. Γράφει:

«Ἀπό τή θύραθεν παιδεία δέν ἀποκομίζω γιά τήν ψυχή μου καμία ὠφέλεια, διότι, ἀκούοντας σ' αὐτήν τακτικά νά μνημονεύονται ἑλληνικοί θεοί, καί θεές, καί μῦθοι ποιητικοί, μίσησα ἀπό τό βάθος τῆς ψυχῆς μου αὐτή τήν παιδεία. Διότι, ἔστω καί στή θύραθεν παιδεία, ἄν οἱ διδάσκαλοι χρησιμοποιοῦσαν τούς λόγους τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, αὐτῶν πού διδάχτηκαν τήν πνευματική γνώση ἀπό τό πανάγιο Πνεῦμα, τότε οἱ μαθητές θά ἀξιῶνονταν νά ὠφεληθοῦν διπλά, καί ἀπό τήν πνευματική γνώση καί ἀπό τήν θύραθεν παιδεία. Ἀλλά, ὅπως εἶναι γραμμένο στό Πνευματικό Ἀλφάβητο, σήμερα διδάσκονται τή γνώση ὄχι ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, παρά ἀπό τόν Ἀριστοτέλη, τόν Κικέρωνα, τόν Πλάτωνα καί τούς λοιπούς ἔθνικούς φιλοσόφους καί γι' αὐτό τυφλώθηκαν ἀπό τό ψέμα καί πλανήθηκαν ἀπό τόν σωστό δρόμο, τόσο στή γνώση ὅσο καί στούς λόγους• μόνο νά ρητορεύουν μαθαίνουν, καί μέσα στήν ψυχή ὑπάρχει καταχνιά καί σκοτάδι, ὅλη μάλιστα ἡ σοφία τους ὑπάρχει στή γλῶσσα. Ἔτσι, σύμφωνα μ' αὐτή τή μαρτυρία, μή νιώθοντας μέσα μου καμία ὠφέλεια ἀπό τέτοια μόρφωση, ἔχοντας μάλιστα καί τόν φόβο μήπως, ὅπως συνέβη σέ πολλούς, ὑποπέσω καί σέ διαστροφή τοῦ μυαλοῦ μου, ἀποφάσισα νά τήν ἐγκαταλείψω».

Ὁ **Αντώνιος-Αίμίλιος Ταχιάος** σημειώνει ὅτι ἡ Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου ἰδρύθηκε τὸ 1632 ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Κιέβου Πέτρο Μογίλα (1633-1647), ὁ ὁποῖος ἐκείνη τὴν ἐποχὴ «ἐνεργοῦσε ὡς ἀρχιμαδρίτης τοῦ Κιέβου». Αὐτὸς ἀναδιοργάνωσε μίαν προγενέστερα ὑπάρχουσα σχολή, ἡ ὁποία εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀδελφότητα τοῦ Κιέβου καὶ τὸ Καταστατικὸ τῆς εἶχε ἐπικυρωθεῖ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Θεοφάνη τὸν Μάρτιο τοῦ 1620. Ὁ Μογίλας ἀνέβασε πολὺ τὸ ἐπίπεδο τῆς σχολῆς, ἀλλὰ τῆς ἔδωσε περισσότερο δυτικόστροφη κατεύθυνση, προσπαθώντας νὰ ἀνταγωνιστεῖ τὴ μόρφωση Πολωνῶν Καθολικῶν καὶ τῶν Οὐκρανῶν Οὐνιτῶν».

Ὁ **ἅγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ** μετὰ τὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου περιῆλθε πολλὰς μοναστικές κοινότητες βορείως τοῦ Κιέβου, πέρασε τὰ σύνορα, προφανῶς ἀπὸ τὸ τμῆμα τῆς Οὐκρανίας, πού βρισκόταν ἐνωμένο μέ τὴν Ρωσία, πῆγε στὸ τμῆμα τῆς Οὐκρανίας πού ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν πολωνο-λιθουανικὴ κατοχή, πού δὲν τὸ ὀνόμαζε Οὐκρανία, γι' αὐτὸ ὕστερα ἐπανῆλθε στὴν Οὐκρανία.

Ὅταν βρισκόταν στὸ τμῆμα πού ἦταν κάτω ἀπὸ πολωνολιθουανικὴ κατοχή, γράφει: «Ἐγὼ δέ ὄντας ἀπὸ τῆ φύση μου δειλὸς δὲν τολμοῦσα μόνος μου νὰ πάω πουθενά, κυρίως ἀπὸ τὸν φόβο τῶν ἐχθρῶν τῆς ἁγίας πίστεως, διότι ἡ χώρα ἐκείνη κυβερνᾶτο ἀπὸ αὐτούς».

Σέ μοναστήρια τῆς περιοχῆς αἰσθάνθηκε τὸν διωγμὸ ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Χώρας, Βασιλέα τῆς Πολωνίας Αὐγουστο Γ' ἀρχιδούκα τῆς Σαξωνίας, ὁ ὁποῖος δίωκε τοὺς Ὀρθοδόξους μοναχοὺς καὶ ἤθελε νὰ τοὺς στρέψη «πρὸς τὴ δική του κακοδοξία». Γι' αὐτὸ γράφει ὁ ἅγιος Παΐσιος:

«Ὅταν εἶδα καὶ ἐγὼ τέτοιο διωγμὸ ἀπὸ τοὺς κακοδόξους ἐναντίον τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, ἔλαβα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόφαση ποτέ πιά νὰ μὴν ζήσω σέ χῶρες ὅπου συμβαίνουν διωγμοὶ ἀπὸ τοὺς κακοδόξους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὀρθόδοξης πίστεως. Ἡ ἐπιθυμία μου ἦταν νὰ ἔρθω στὴν ὀρθόδοξη καὶ θεοφύλακτη χώρα τῆς **Μολδαβίας**, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά λόγῳ τοῦ φόβου τῶν ἐχθρῶν τῆς ἁγίας πίστεως, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐπειδὴ δὲν ἔβρισκα ἄνθρωπο πού θὰ μποροῦσε νὰ μέ ὀδηγήσει ἐκεῖ, μοῦ ἀποκόπηκε αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία. Παρακάλεσα τὸν Κύριο, μέ ὅποιον τρόπο αὐτὸς γνωρίζει, νὰ μέ ὀδηγήσει στὸν δρόμο Του».

Ἔτσι, ἐπέστρεψε «**στὴ Θεόσωστη πόλιν τοῦ Κιέβου**» καὶ ἐγκαταβίωσε «**στὴ ἁγία Σπηλαιώτικη Λαύρα**». Ἐπειτα, ἀπὸ ἓνα χρονικὸ διάστημα πῆρε τὸν δρόμο πρὸς τὴν Μολδαβία καὶ μετὰ ἔφθασε στὸ **Ἅγιον Ὅρος**, ἀναζητώντας ἡσυχία καὶ προσευχή, ὅπου ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐρημικὴ ζωὴ ἵδρυσε τὴν σκήτη τοῦ **Προφήτου Ἡλίου**, ἔμαθε τὴν **ἐλληνικὴ γλῶσσα**, διάβαζε πατερικά κείμενα, ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μέ τὴν νοερὰ προσευχή, ἀνεκάλυψε κείμενα τῆς φιλοκαλίας

πού άρχισε νά μεταφράζη στήν σλαβονική γλώσσα.

Μετά άπό χρόνια άναχώρησε άπό τό **Άγιον Όρος** γιά τήν **Μολδαβία**, όπου έγκαταστάθηκε στήν **Μονή Ντραγκομίρνα**, έπειτα στήν **Μονή Σέκου** καί τήν **Μονή Νεάμτς**.

Μέσα σέ μεγάλες δυσκολίες, μεταξύ διαφόρων πολεμικών συγκρούσεων ό άγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ μετέδωσε τόν γνήσιο όρθόδοξο ήσυχαστικό μοναχισμό, καί άνέτρεψε έν πολλοΐς τόν λατινικό ρωμαιοκαθολικό σχολαστικισμό καί τόν αντίστοιχο προτεσταντικό σχολαστικισμό, όπως καί τόν γερμανικό ιδεαλισμό.

Τό συμπέρασμα είναι ότι ή χώρα τής «**Μικράς Ρωσίας**», δηλαδή τής **Ούκρανίας**, υπήρξε χῶρος διεκδικήσεως πολλών καί διαφόρων λαών καί αυτό επηρέασε καί τίς εκκλησιαστικές καί θεολογικές παραδόσεις τής περιοχής καί τών κατοίκων τους. Φαίνεται, λοιπόν, ότι ή **Ούκρανική Έθνότητα** έχει σημαντικές διαφορές άπό τήν **Ρωσική Έθνότητα**, πού δέν είναι εύκολο νά έρμηνευθῇ άν δέν ανακύψη κανείς μέ σοβαρότητα στίς ιστορικές καί θεολογικές πηγές.